

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทรัพยากรน้ำเป็นปัจจัยพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิต การพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนทุกระดับ นับตั้งแต่ชุมชนขนาดเล็กในท้องถิ่นไปจนถึงระดับประเทศ น้ำเป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดของเรา เป็นรากฐานหล่อเลี้ยงชีวิตมนุษย์ สัตว์ และพืช เป็นส่วนประกอบสำคัญของเกษตรกรรมและแหล่งพลังงาน ตลอดจนเป็นองค์ประกอบที่ขาดมิได้ของสังคม และอุตสาหกรรมสมัยใหม่

น้ำเป็นทรัพยากรที่นับวันจะขาดแคลนมากขึ้น เพราะความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในประเทศ ฉะนั้นการจัดการน้ำจึงมีความสำคัญมากขึ้นตามลำดับ เพราะเพียงแต่การจัดการน้ำให้พอใช้มากขึ้นเพียงอย่างเดียว จะก่อให้เกิดความทรุดโทรมต่อระบบนิเวศอย่างหนัก และก่อให้เกิดความตึงเครียดในสังคม ดังนั้นจึงควรส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำให้เพิ่มพูนขึ้นในสังคม (สัมมนาวิชาการสัจธรรมมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน: การจัดการน้ำ (ภาคอีสาน), 2545: ระบบออนไลน์)

น้ำจืดเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีปริมาณจำกัด ถึงแม้ว่าน้ำในโลกนี้จะมีปริมาณมากมาย แต่ร้อยละ 97.5 เป็นน้ำเค็ม ที่เป็นน้ำจืดมีเพียงร้อยละ 2.5 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นน้ำแข็งที่ขั้วโลกและน้ำใต้ดินเหลือเพียงประมาณ ร้อยละ 0.34 ของน้ำจืดหรือ 119,000 ลูกบาศก์กิโลเมตรเท่านั้นที่หมุนเวียนกลายเป็นฝนตกลงบนพื้นดินในแต่ละปี ซึ่งถือว่ามีความสำคัญมากต่อการดำรงชีพและความอยู่รอดของมนุษย์ เพราะแนวโน้มการเพิ่มประชากรมีจำนวนมากขึ้น ปริมาณน้ำที่ต้องจัดหา也多ตามไปด้วย ในขณะที่เดียวกันการตัดไม้ทำลายป่า การทำลายต้นน้ำลำธาร สารเคมีที่ไหลมาจากพื้นที่เกษตรกรรม ตลอดจนน้ำทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรมและเมืองใหญ่ๆ ที่ผุดขึ้นมากมายและขยายตัวใหญ่ขึ้น ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม จนจุดหนึ่งที่น้ำจืดหมุนเวียนเป็นวงจรตามธรรมชาติไม่เพียงพอต่อความต้องการ เพราะเหตุนี้ น้ำจืดจึงเป็นทรัพยากรที่ขาดแคลนอย่างรวดเร็ว ในปัจจุบันประเทศไทยก็เกิดภาวะขาดแคลนน้ำจืดเช่นกัน ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะอยู่ในโซนที่มีฝนตกเฉลี่ยมาก มีปริมาณน้ำทำถึง 200,000 ล้าน

ลูกบาศก์เมตร แต่สามารถเก็บกักน้ำได้เพียง 72,000 ล้านลูกบาศก์เมตร น้ำจำนวนที่สามารถนำมาใช้ได้มีเพียง 50,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปีเท่านั้น อีกทั้งคุณภาพน้ำก็เสื่อมลงจนยากต่อการนำมาใช้ประโยชน์ การแย่งชิงน้ำก็จะเกิดขึ้น

ทั้งในระหว่างชุมชนและระหว่างประเทศ ซึ่งต้องแสวงหาและปกป้องทรัพยากรน้ำของตน การประสานผลประโยชน์และการปกป้องก็จะเกิดขึ้น โดยอาศัยเครื่องมือต่างๆ เช่น กฎหมาย การเมือง และการทูต

มีการคาดการณ์กันว่า หากมนุษย์ยังใช้น้ำกันอย่างฟุ่มเฟือยอีกไม่ถึง 30 ปี มนุษย์จะต้องเผชิญกับภาวะการขาดแคลนน้ำอย่างรุนแรง ถึงขั้นเกิดสงครามการแย่งน้ำ (นภาพร พานิชชาติ, 2546: 4)

ปัญหาเรื่องน้ำในประเทศไทย มักเป็นปัญหาถูกมองข้าม เนื่องจากผู้คนส่วนใหญ่คิดว่าน้ำเป็นทรัพยากรที่มีอยู่เหลือเฟือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไทยเป็นประเทศที่มีพื้นที่ลุ่มน้ำมากถึง 80% ของพื้นที่ทั้งหมด ดังนั้นปัญหาเรื่องน้ำจึงดูห่างไกลเกินกว่าจะสร้างความวิตกกังวล ผิดกับประชากรในสวนอื่นของโลกที่ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำ ซึ่งในวันสิ่งแวดล้อมโลกปี 2546 จึงได้กำหนดคำขวัญที่ว่า รักรักษ์น้ำเพื่อสงวนสองพันล้านชีวิตก่อนวิกฤติจะมาเยือน (Water - Two Billion People are Dying for It) (บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม: การจัดการน้ำ, 2546: ระบบออนไลน์)

ดังนั้น การจัดให้มีน้ำเพียงพอต่อความต้องการเพื่อการอนุรักษ์คุณภาพชีวิตของประชาชน และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ จึงนับเป็นการสร้างความมั่นคงขั้นพื้นฐานของชาติ นอกจากนี้ น้ำจืดยังเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่จะเป็นตัวกำหนดว่าจำนวนประชากรบนโลกจะมีได้มากเพียงใด โดยที่มนุษย์ชาติจะสามารถอยู่รอดได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีพอสมควร

อาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาประเทศไทยในระยะที่ผ่านมา ให้ความสำคัญต่อการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อเป็นปัจจัยในการเร่งรัดพัฒนาประเทศ โดยขาดแผนการฟื้นฟูบูรณะทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นระบบ และขาดการประสานการใช้ประโยชน์อย่างเพียงพอ รวมทั้งมีการใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมในกระบวนการผลิต จนทำให้ทรัพยากรธรรมชาติมีสภาพเสื่อมโทรม จนเปลี่ยนสภาพเป็นปัจจัยเกื้อหนุนมาเป็นข้อจำกัดของการใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนา เกิดปัญหาขัดแย้งในด้านการใช้ประโยชน์ เกิดปัญหามลพิษทางด้านน้ำ อากาศ เสียง และสารตกค้าง กากของเสียและปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชน ปัจจุบันปัญหาเหล่านี้กำลังทวีความรุนแรงมากขึ้น และส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน และชุมชน อันเป็นข้อจำกัดต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมต่อไปในอนาคต

ในระยะหลังรัฐบาลได้ตระหนักถึงปัญหานี้ และมีนโยบาย มาตรการ ในการที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งหวังที่จะให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด ประหยัดและยั่งยืนก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด โดยเฉพาะในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 และ 8 เป็นต้นมา ได้ให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเด่นชัดกว่าทุกๆ แผน ดังเช่น มีแนวทางสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในรูปของกลุ่มน้ำ ตลอดจนให้มีการจัดตั้งองค์กรกลางในการวางแผนการบริหาร และจัดทรัพยากรน้ำ ทั้งนี้ได้เน้นที่การจัดการระบบกลุ่มน้ำเป็นหลัก รวมทั้งให้มีการจัดทำระบบข้อมูลแหล่งน้ำไว้ด้วย และเน้นการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและรณรงค์ให้มีการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งการจัดให้มีการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระดับกลุ่มน้ำอย่างเป็นระบบ รวมไปถึงการจัดการแหล่งน้ำเพื่อสนองความต้องการของประชาชน การดูแลคุณภาพน้ำและมลพิษทางน้ำ ตลอดจนการระบายน้ำ เป็นต้น

ได้มีการจัดระบบบริหาร และจัดการทรัพยากรน้ำในลักษณะที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิดกับการอนุรักษ์ และการใช้ทรัพยากรต่างๆ อย่างยั่งยืน โดยมีแนวความคิดที่เน้นความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมให้มากยิ่งขึ้น และมีการนำความรู้หลายสาขาวิชา ทั้งวิทยาศาสตร์ ด้านวิศวกรรมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมานุษยวิทยา เข้ามาช่วยแก้ปัญหาอย่างเป็นเอกภาพ ด้วยนโยบายที่ชัดเจนแน่นอน ทำให้ผู้ปฏิบัติสามารถนำไปปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันตลอดจนทุกฝ่ายในสังคม ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ก็สามารถเข้าไปจัดทำหรือกำหนดและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำร่วมกันได้

แนวทางในการจัดการทรัพยากรแหล่งน้ำและสิ่งแวดล้อมที่กรมชลประทาน ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักของภาครัฐถือเป็นนโยบายสำคัญ ประกอบด้วย

1. การพัฒนา หมายถึง แนวความคิดในการปรับปรุง บูรณะ พื้นฟูทรัพยากรแหล่งน้ำและสิ่งแวดล้อมให้สภาพดีขึ้น
2. การใช้ประโยชน์ หมายถึง แนวความคิดในการนำทรัพยากรแหล่งน้ำมาใช้ประโยชน์อย่างถูกต้องเหมาะสมตามหลักวิชาการ
3. การอนุรักษ์ หมายถึง แนวความคิดในการดูแลป้องกัน รักษา ทรัพยากรแหล่งน้ำและสิ่งแวดล้อมไม่ให้เกิดการทำลายหรือเสื่อมสภาพลง
4. การสงวน หมายถึง แนวความคิดในการดำรงไว้ซึ่งความสมดุลของธรรมชาติ โดยปล่อยให้ทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อมมีการเจริญเติบโตและมีความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันและกันตามธรรมชาติทุกประการ

ส่วนแนวทางการจัดการทรัพยากรน้ำของท้องถิ่นชุมชนในสังคมไทยได้เติบโต และการขยายตัวส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตลุ่มน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ เพราะมีน้ำซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการทำการเกษตร การผลิตอาหารและเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพ การจัดสรร และกระจายทรัพยากรน้ำได้ดำเนินไปภายใต้ระบบการจัดการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น ตามลักษณะพื้นที่ และสิ่งแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่นจะต้องมีการศึกษาถึงลักษณะการใช้น้ำให้ถูกต้อง และมีความเหมาะสมกับความต้องการน้ำ (อุษณีย์ เกษมสันต์, 2542: 9-10)

รวมทั้งมีการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยสนับสนุนให้องค์กรท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดกับทรัพยากรธรรมชาติเข้ามามีส่วนร่วมและบทบาทในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติมากยิ่งขึ้น ปรับปรุงบทบาทขององค์กรท้องถิ่นให้มีการผนึกกำลังร่วมมือกัน ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม แนวทางการพัฒนาดังกล่าวถือเป็นแนวทางการพัฒนาแบบผสมผสาน อันเป็นลักษณะที่ทำให้ความสำเร็จของการพัฒนาในหลายๆ วิธีโดยให้ความสำคัญต่อองค์กรท้องถิ่น เช่น ผู้ใหญ่บ้าน สภาตำบล คณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นต้น (กรวิภา บุญชื้อ, 2537. อ้างถึงใน สิริลักษณ์ อังศุภัก, 2544: 3)

การพัฒนาชนบทจะต้องอาศัยผู้นำเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงาน การพัฒนาจะสำเร็จได้ต้องยึดหลักการพึ่งตนเองและการมีส่วนร่วมของประชาชน (ธวัช มกรพงศ์, 2537: 90)

ผู้นำ เป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านเป็นอย่างมาก โดยจัดให้ผู้นำท้องถิ่นต่างๆ มีทั้งผู้นำแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เนื่องจากเป็นบุคคลที่ต้องเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่มีประโยชน์ต่อหมู่บ้านและมีหน้าที่คอยประสานงานในเรื่องต่างๆ และเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน ในการที่ผู้นำชุมชนจะประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้นั้น จำเป็นที่จะต้องได้รับความเคารพเชื่อถือจากคนในชุมชนและมีเครือข่ายการทำงาน เพื่อที่จะให้เกิดการรวมตัวกันเป็นหนึ่งเดียวของชุมชน ในการขับเคลื่อนกลไกในการพัฒนาให้ชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงได้ด้วยดี

บ้านแสนสุขเป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่าอาข่า เมื่อปี พ.ศ. 2505 ทางราชการได้มีนโยบายให้ชาวเขาที่กระจัดกระจายอยู่ตามภูเขาแนวชายแดนมาอยู่รวมกัน ในนิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ชาวเขา โดยให้อยู่เป็นหลักแหล่งถาวร ไม่อพยพเคลื่อนย้ายต่างป่าทำไร่เลื่อนลอยต่อไปซึ่งมีชาวเขาหลายเผ่ามาอยู่ในพื้นที่เดียวกัน เผ่าอาข่าซึ่งเป็นชนเผ่าที่มีประชากรมากกว่าเผ่าอื่นๆ และต้องการอพยพไปอยู่ใกล้ที่ทำมาหากิน ดังนั้นปี พ.ศ. 2513 จึงได้มีการสร้างกลุ่มหมู่บ้านใหม่ขึ้นมาโดยนายปะหล่อง ปอแฉ่และนายหล่อจ๊ะ เขอเบาะ และตั้งชื่อหมู่บ้านว่าบ้านแสนสุข หมู่บ้านได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ เมื่อปี พ.ศ. 2516 และเมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้นก็มีการขยายพื้นที่ทำกินมากขึ้นไปด้วย เกิดการแผ้วถางและตัดไม้ทำลายป่า จากดินไม้ใหญ่กลายเป็น ป่าอ้อ

ป่าคา ขาดแหล่งอาหาร และแหล่งน้ำ ที่ผ่านมาการพัฒนาหมู่บ้านประสบปัญหาไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานรัฐบาลเท่าที่ควร เพราะเป็นหมู่บ้านที่มีปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ประมาณปี พ.ศ. 2540 ผู้นำและชาวบ้านได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อม เพราะหมู่บ้านเริ่มประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง ดังนั้นจึงร่วมมือร่วมใจกันโดยเริ่มมีการปลูกป่าในบริเวณเขตต้นน้ำ ซึ่งในหมู่บ้านมีเขตต้นน้ำทั้งหมด 3 แห่ง จนประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง หลังจากนั้นผู้นำหมู่บ้านได้ขอความช่วยเหลือจากรัฐบาล ในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม โดยเสนอโครงการเกี่ยวกับการจัดการป่าและน้ำ และขอความร่วมมือกับหมู่บ้านใกล้เคียงในการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ภายในชุมชนมีการพัฒนาและจัดการต้นน้ำจนมีน้ำใช้ตลอดปี ปัจจุบันได้รับการสนับสนุนโครงการทั้งของรัฐบาล และเอกชน เช่น โครงการฟื้นฟูป่าชุมชนและแหล่งอาหารพื้นบ้านของชุมชน โครงการปลูกป่ารักษาต้นน้ำ โครงการตรวจคุณภาพและปริมาณน้ำระดับชาวบ้าน โครงการเกษตรหลังบ้าน และการศึกษาดูงาน

จากเหตุผลดังกล่าว การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาศักยภาพและเครือข่ายของผู้นำชุมชน ในการจัดการต้นน้ำเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและปรับปรุงการจัดการต้นน้ำบ้านแสนสุขต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ

- 1.2.1 เพื่อศึกษาศักยภาพของผู้นำชุมชน ในการจัดการต้นน้ำบ้านแสนสุข
- 1.2.2 เพื่อศึกษาเครือข่ายของผู้นำชุมชน ในการจัดการต้นน้ำบ้านแสนสุข

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

จากจุดประสงค์ในการวิจัย ผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับประโยชน์ในการศึกษาดังนี้

- 1.3.1 ทำให้ทราบถึงศักยภาพของผู้นำชุมชนในการจัดการต้นน้ำ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป
- 1.3.2 ทำให้ทราบถึงเครือข่ายของผู้นำชุมชนในการจัดการต้นน้ำ
- 1.3.3 เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและปรับปรุงการจัดการต้นน้ำบ้านแสนสุขต่อไป

1.4 ขอบเขตในการศึกษา

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำกัดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

1.4.1 ประชากร ได้แก่ ผู้นำที่มีถิ่นที่อยู่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหมู่ที่ 9 บ้านแสนสุข ตำบลศรีคำ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

1.4.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในบ้านแสนสุข ตำบลศรีคำ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย จำนวน 7 คน ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบเจาะจง โดยมีกฎเกณฑ์ ดังนี้ ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 1 คน องค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านแสนสุข 1 คน ผู้อาวุโส 1 คน ผู้นำสตรี 2 คน ผู้นำด้านพิธีกรรม 1 คน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการหาผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยมีเงื่อนไข ดังนี้

- 1) เป็นผู้ร่วมทำกิจกรรมในการจัดการต้นน้ำ
- 2) เป็นผู้นำกลุ่มหรือเครือข่ายในการจัดการต้นน้ำ

1.4.3 พื้นที่ศึกษา ได้แก่ หมู่ที่ 9 บ้านแสนสุข ตำบลศรีคำ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

1.4.4 เนื้อหาการศึกษา ประกอบด้วย

ศึกษาศักยภาพของผู้นำชุมชนในการจัดการต้นน้ำบ้านแสนสุข

- 1) ด้านประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
- 2) ด้านการริเริ่มกิจกรรมการจัดการต้นน้ำในหมู่บ้าน
- 3) ด้านการระดมทุน
- 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- 5) ด้านการเสริมสร้างความรู้
- 6) ด้านการสร้างหรือส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน
- 7) ด้านมุมมองของผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้าน

ศึกษาเครือข่ายของผู้นำชุมชนในการจัดการต้นน้ำบ้านแสนสุข

- 1) เครือข่ายของผู้นำชุมชนแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ
- 2) เครือข่ายของผู้นำชุมชนในระบบการจัดการต้นน้ำและนอกระบบการจัดการต้นน้ำ
- 3) เครือข่ายของผู้นำภายในชุมชนและภายนอกชุมชน
- 4) ความซ้ำของเครือข่ายผู้นำชุมชนในการจัดการต้นน้ำ

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้ทำกิจกรรมด้านการจัดการต้นน้ำหรือเป็นผู้นำกลุ่ม หรือ
เครือข่ายในการจัดการต้นน้ำ หมู่ที่ 9 บ้านแสนสุข ตำบลศรีคำ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ศักยภาพของผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้นำที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม มีการ
ริเริ่มกิจกรรมการจัดการต้นน้ำในหมู่บ้าน การระดมทุน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การเสริมสร้าง
ความรู้ การสร้างหรือส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน และมุมมองของผู้นำชุมชนใน
การพัฒนาหมู่บ้าน

เครือข่ายของผู้นำชุมชน หมายถึง เครือข่ายของผู้นำชุมชนแบบเป็นทางการและไม่เป็น
ทางการ เครือข่ายของผู้นำชุมชนในระบบการจัดการต้นน้ำและนอกระบบการจัดการต้นน้ำ
เครือข่ายของผู้นำภายในชุมชนและภายนอกชุมชน และความเข้าใจของเครือข่ายผู้นำชุมชนในการ
จัดการต้นน้ำ

การจัดการต้นน้ำ หมายถึง การจัดการพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยหรือลำห้วยในบริเวณต้นน้ำ
โดยการอนุรักษ์หรือฟื้นฟู มีการปลูกป่า การตรวจคุณภาพและปริมาณน้ำระดับชาวบ้าน และการ
ทำแนวกันไฟป่า

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved